

# Wykład 4

# Konsolidacja

Kluczowe zagadnienia  
konsolidacji sprawozdań  
finansowych

Wiele podmiotów prowadzi działalność w ramach grup kapitałowych w ramach różnych segmentów biznesowych.

W tych podmiotach menadżerowie oraz pracownicy odpowiedzialni za raportowanie wyników stoją niejednokrotnie przed dużym wyzwaniem:

- szybkim i terminowym dostarczeniem wszystkim interesariuszom kompletnej oraz wiarygodnej informacji finansowej o całym biznesie oraz jego poszczególnych segmentach.

## Grupa kapitałowa

- Grupa kapitałowa nie posiada osobowości prawnej, zatem nie stanowi podmiotu gospodarczego, ale w świetle prawa bilansowego jest podmiotem rachunkowości.
- Konsekwencją takiego postrzegania grupy kapitałowej jest konieczność sporządzania skonsolidowanego sprawozdania finansowego.
- Sprawozdanie skonsolidowane przygotowywane jest w na podstawie ewidencji księgowej, prowadzonej przez pojedyncze jednostki grupy oraz dokumentacji konsolidacyjnej, ukazującej między innymi efekty wzajemnych zdarzeń gospodarczych.

Celem nadrzędnym podmiotów gospodarczych jest ich wzrost oraz rozwój.

W zależności od przyjętej strategii można to osiągnąć:

- Poprzez przedsięwzięcia, których celem jest koncentracja kapitału i prowadzenie wspólnych interesów.
- Najoptymalniejszą formą służącą temu celowi jest łączenie spółek, która zakłada scalenie oddzielnych podmiotów prawnych poprzez połączenie ich w jeden spójny.

## **Cel tworzenia grupy kapitałowej**

- korzyści z efektu synergii,
- korzyści skali i zakresu,
- integracja transakcji,
- zwiększenie udziału w rynku,
- ekspansja na nowe rynki,
- podjęcie nowych sfer działalności,
- zmniejszenie obciążeń podatkowych.

Za istotną przyczynę tworzenia grup kapitałowych należy uznać:

- rozwój podmiotu gospodarczego, który jest najczęściej skutkiem:
  - wzrostu wewnętrznego dzięki tworzeniu nowych zdolności produkcyjnych, usługowych, handlowych będących następstwem inwestycji rzeczowych w ramach dotychczasowej struktury organizacyjnej lub w nowo utworzonych jednostkach organizacyjnych - wzrost wewnętrzny powoduje rozwój samego przedsiębiorstwa
  - rozwoju zewnętrznego, który przejawia się związkami i współdziałaniem z innymi podmiotami gospodarczymi - wzrost zewnętrzny polega na tym, że podmiot wchodzi w powiązania integracyjne z innymi podmiotami gospodarczymi. Powstanie grupy kapitałowej umożliwia tym samym wzrost potencjału gospodarczego przedsiębiorstwa przy niższych nakładach aniżeli tworzenie nowych podmiotów.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 25 września 2009 r. w sprawie szczegółowych zasad sporządzania przez jednostki inne niż banki, zakłady ubezpieczeń i zakłady reasekuracji skonsolidowanych sprawozdań finansowych grup kapitałowych (Dz.U.2017.0.576)

## **Dokumentacja konsolidacyjna obejmuje:**

- sprawozdania finansowe jednostek powiązanych:
  - podstawowe (oryginalne) sprawozdania finansowe wszystkich jednostek powiązanych, których dane powinny lub mogą być objęte skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym,
  - sprawozdania finansowe jednostek podporządkowanych przekształcone – w celu dostosowania do zasad rachunkowości jednostki dominującej,
  - sprawozdania finansowe jednostek podporządkowanych przeliczone na walutę sprawozdawczą jednostki dominującej



- korekty i wyłączenia niezbędne do skonsolidowania danych finansowych oraz odpowiednie ich zestawienie,
- wykaz zidentyfikowanych aktywów, zobowiązań, a także zobowiązań warunkowych (aktywów netto) jednostki przejętej na dzień przejęcia,
- ustalenie wartości godziwej aktywów netto wszystkich jednostek podporządkowanych,
- obliczenie wartości firmy lub zysku na tzw. okazyjnym interesie,
- ustalenie kapitałów udziałowców nie sprawujących kontroli,
- wyliczenie różnic kursowych wynikających z przeliczenia sprawozdań finansowych jednostek zagranicznych na walutę sprawozdawczą jednostki dominującej.

Ponadto:

- Jednostka dominująca obowiązana jest do sporządzania i aktualizacji dokumentacji konsolidacyjnej.
- Przepisy zawarte w Rozporządzeniu stosuje się odpowiednio do wspólnika jednostki współzależnej i znaczącego inwestora.

## *Zasadnicze formy łączenia się firm to:*

- **koncentracja działania**, rozumiana jako łączenie kilku przedsiębiorstw w jedno z zaakcentowaniem formalnego (prawnego) aspektu tego przedsięwzięcia,
- **integracja działania**, czyli określony stopień scalenia działań, struktur i celów przedsiębiorstw,
- **koordynacja działania** niezależnych przedsiębiorstw w celu wspólnego pokonywania trudności.

# Prawne motywy łączenia spółek

- optymalizacja podatkowa,
- uzyskanie licencji,
- pozyskanie patentów,
- uprawnień publicznoprawnych wynikających z decyzji administracyjnych,

# Ekonomiczne motywy łączenia spółek

- oszczędności dzięki likwidacji organów spółek,
- likwidacja lub redukcja działów w spółkach przejmowanych,
- wzmocnienie pozycji rynkowej,
- tworzenie nowych linii produkcyjnych,
- wzrost możliwości i kierunków dystrybucji,
- usprawnienie procesów dostaw i produkcji,
- usprawnienie procesów decyzyjnych,
- poprawa wyników finansowych,
- przejęcie wykwalifikowanego kapitału ludzkiego,
- możliwość sprzedaży podmiotu lub jego zorganizowanej części,
- ochrona przed dominacją innego podmiotu lub wrogim przejęciem itp..

# Proces łączenia spółek:

- Czynności przygotowawcze prowadzone przez zarządy spółek podlegających łączeniu – etap menadżerski,
- Podjęcie uchwał połączeniowych przez zgromadzenie wspólników – etap właścicielski,
- Rejestracja i ogłoszenie połączenia,
- Rozliczenie skutków połączenia.

# Etapy oraz procedury konsolidacyjne

- **Etap wstępny** – poprzedzający zaplanowane przejęcie jednostki,
- **Etap I** – obowiązujący na dzień podporządkowania jednostki – dzień objęcia kontroli,
- **Etap II** – występujący na dzień bilansowy, następujący po dniu objęcia kontroli.

# Etap wstępny

- wybór jednostki w celu jej nabycia,
- procedura due dilligence,
- analiza SWOT,
- wycena spółki, która ma zostać nabyta.



# Etap I procedur konsolidacyjnych

- określenie charakteru podporządkowania jednostki,
- zdefiniowanie przeznaczenia nabytej jednostki,
- inwentaryzacja majątku jednostki podporządkowanej,
- sporządzenie sprawozdania finansowego jednostki podporządkowanej z uwzględnieniem zasad rachunkowości, które stosuje jednostka dominująca,
- ujęcie oraz wycena wszystkich pozycji aktywów netto jednostki podporządkowanej w wartościach godziwych,
- określenie sposobu rozliczenia różnic z wyceny,
- ustalenie wartości firmy oraz sposobu jej ujęcia lub rozliczenia, (nabytej wartości firmy, całkowitej wartości firmy)
- oszacowanie wartości aktywów netto jednostki zależnej, jaka przypada na kapitały udziałowców nie sprawujących kontroli.

## **Etap II procedur konsolidacyjnych**

- zgromadzenie pełnej dokumentacji konsolidacyjnej, wraz ze sprawozdaniami jednostek podporządkowanych,
- zdefiniowanie wszelkich powiązań finansowych i handlowych, w celu ich wyłączenia w drodze eliminacji wewnątrzgrupowych,
- opracowanie koniecznych dekretów księgowych, służących niezbędnym korektom konsolidacyjnym,
- ustalenie wartości udziału mniejszości w zyskach okresu oraz kapitałów udziałowców nie sprawujących kontroli,
- zestawienie wszelkich danych finansowych w arkuszu konsolidacyjnym,
- opracowanie sprawozdania skonsolidowanego, wraz z informacją dodatkową.

Konsolidacja obejmuje sprawozdawczość grupy kapitałowej składającej się z jednostki dominującej i jednostek zależnych.

To jednostka dominująca sporządza roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe obejmujące jej dane oraz dane jednostek zależnych wszystkich szczebli.

Najistotniejszą kwestią konsolidacji jest ustalenie, które spółki tworzą grupę kapitałową.

Wszystkie jednostki grupy kapitałowej, zarówno jednostka dominująca, jak i jednostki zależne, współzależne i stowarzyszone nazywa się ***jednostkami powiązanymi***.

Jednostki zależne, współzależne od jednostki dominującej oraz jednostki stowarzyszone są określane jako ***jednostki podporządkowane***.

W zależności od stopnia powiązania kapitałowego jednostka może pełnić funkcję jednostki dominującej lub jednostki zależnej: współzależnej, stowarzyszonej, podporządkowanej, powiązanej.

Między jednostkami gospodarczymi może dochodzić do powiązań różnego stopnia.

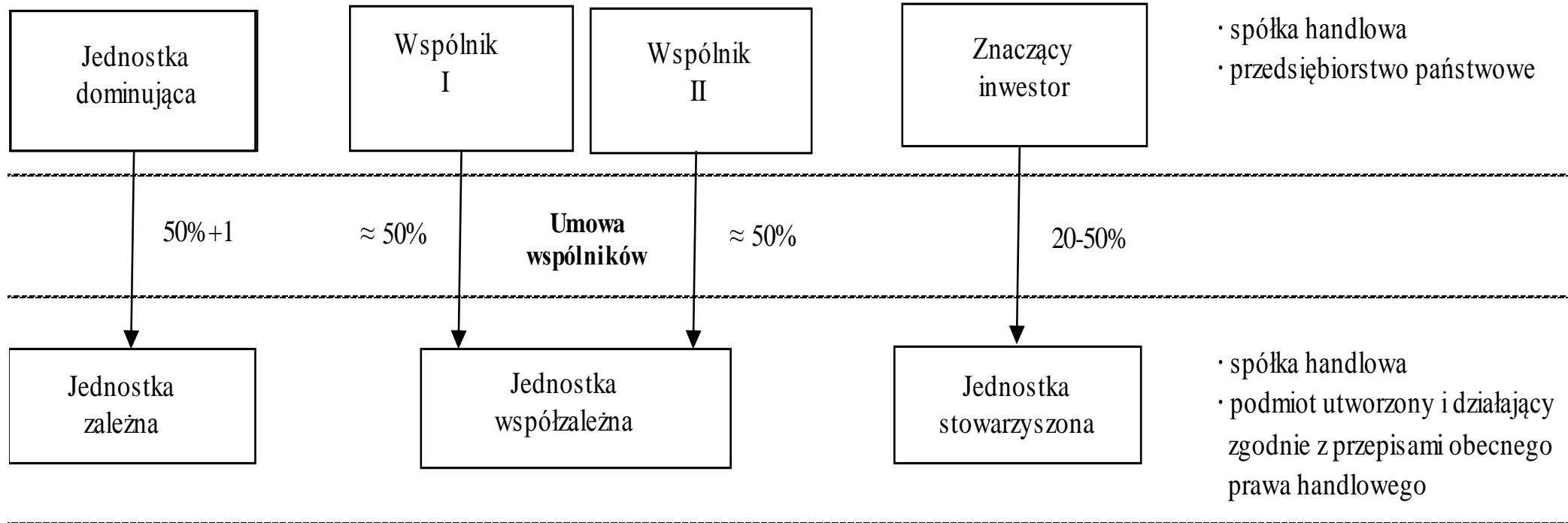
W zależności od stopnia powiązań jednostka będzie mogła sprawować kontrolę lub współkontrolę nad polityką finansową i operacyjną innej jednostki.

W przypadkach, gdy spółka nie ma kontroli ani współkontroli nad inną spółką, może ona wywierać na nią znaczący wpływ.

### I. Grupa kapitałowa

### II. Współkontrola

### III. Znaczący wpływ



Proces konsolidacji sprawozdań finansowych doprowadza do powstania skonsolidowanego sprawozdania finansowego grupy kapitałowej.

Celem coraz bardziej ścisłych powiązań kapitałowych jest osiągnięcie wspólnych ekonomicznych korzyści z działalności drugiej spółki.



Wpływ na inną jednostkę zależy od tego, jaki jest charakter powiązań między spółkami.

Najsilniejszy wpływ jest wynikiem sprawowania kontroli.

Zarówno kontrola, jak i współkontrola dają możliwość kierowania polityką finansową i operacyjną drugiej spółki.

W przypadku znaczącego wpływu spółka nie kieruje polityką operacyjną i finansową drugiej spółki; może na nią jedynie wpływać.

## Wpływ na politykę finansową i operacyjną innej jednostki

Rodzaj wpływu	Rozumiemy jako
Sprawowanie kontroli nad inną jednostką	Zdolność jednostki do kierowania polityką finansową i operacyjną innej jednostki
Sprawowanie współkontroli nad inną jednostką	Zdolność współnika jednostki współzależnej, na równi z innymi współnikami, na zasadach określonych w zawartej przez nich umowie, umowie spółki lub statucie do kierowania polityką finansową i operacyjną tej jednostki w celu osiągnięcia wspólnie korzyści ekonomicznych z jej działalności.
Znaczący wpływ na inną jednostkę	Niemająca znamion sprawowania kontroli lub współkontroli zdolność jednostki do <b>wpływania</b> na politykę finansową i operacyjną innej jednostki.

Zgodnie z Ustawą o Rachunkowości:

- **Przez kontrolę w szczególności rozumie się:**
- posiadanie bezpośrednio lub pośrednio przez udziały większość ogólnej liczby głosów w organie stanowiącym jednostki zależnej, lub
- uprawnienie do kierowania polityką operacyjną i finansową jednostki zależnej samodzielnie lub przez wyznaczone przez siebie osoby lub jednostki, na podstawie umowy z innym uprawnionymi do głosu, posiadającymi wspólnie z jednostką dominującą, większość ogólnej liczby głosów w organie stanowiącym, lub
- prawo do powoływania i odwoływania większości członków organów zarządzających lub nadzorczych jednostki zależnej, lub
- stanowienie przez członków zarządu jednostki dominującej równocześnie więcej niż połowy składu zarządu jednostki zależnej lub gdy osoby zostały powołane do tych funkcji w rezultacie sprawowania przez jednostkę dominującą prawa głosu w organach jednostki zależnej w poprzednim roku obrotowym, w trakcie bieżącego roku obrotowego i do momentu sporządzenia sprawozdania finansowego za bieżący rok obrotowy.

- W sytuacji gdy, jednostka posiada bezpośrednio większość ogólnej liczby głosów w organie stanowiącym innej jednostki (zależnej), mówi się o **kontroli wyłącznej**.
- Kontrola może być również prowadzona **pośrednio** przez udziały w innej jednostce zależnej lub na podstawie **porozumienia** z innymi uprawnionymi do głosu, którzy wykonują swoje prawa głosu zgodnie z wolą jednostki dominującej.
- Prawo bilansowe oprócz kontroli przewiduje również **sprawowanie współkontroli**, jako formę podporządkowania jednej jednostki przez inną.
- **Sprawowanie współkontroli** to „zdolność wspólnika jednostki współzależnej na równi z innymi wspólnikami, na zasadach określonych w zawartej pomiędzy nimi umowie, umowie spółki lub statucie do kierowania polityką finansową i operacyjną tej jednostki, w celu osiągnięcia wspólnie korzyści ekonomicznych z jej działalności”. Powiązane w ten sposób jednostki nie stanowią jednak grupy kapitałowej.

Art. 3 ust. 1 pkt 35 uor.

Zgodnie z Ustawą o Rachunkowości:

- **Przez znaczący wpływ na inną jednostkę** – rozumie się niemającą znamion sprawowania kontroli lub współkontroli zdolność jednostki do wpływania na politykę finansową i operacyjną innej jednostki, w szczególności przez:
  - a) udział w podejmowaniu decyzji w sprawie podziału zysku lub pokrycia straty lub
  - b) zasiadanie w organie zarządzającym, nadzorującym lub administrującym, lub
  - c) przeprowadzanie istotnych transakcji z tą jednostką, lub
  - d) udostępnianie tej jednostce informacji technicznych o zasadniczym znaczeniu dla jej działalności, lub
- możliwość powoływania i odwoływania członków organów zarządzających, nadzorujących lub administrujących,
- posiadanie nie mniej niż 20% ogólnej liczby głosów w organie stanowiącym tej jednostki.

- **Przez jednostkę dominującą** – rozumie się jednostkę będącą spółką handlową lub przedsiębiorstwem państwowym, sprawującą kontrolę nad jednostką zależną, w szczególności:
  - a) posiadającą bezpośrednio lub pośrednio większość ogólnej liczby głosów w organie stanowiącym jednostki zależnej, także na podstawie porozumień z innymi uprawnionymi do głosu, wykonującymi prawa głosu zgodnie z wolą jednostki dominującej, lub
  - b) będącą udziałowcem jednostki zależnej i uprawnioną do kierowania polityką finansową i operacyjną tej jednostki zależnej w sposób samodzielny lub przez wyznaczone przez siebie osoby lub jednostki na podstawie umowy zawartej z innymi uprawnionymi do głosu, posiadającymi na podstawie statutu lub umowy spółki, łącznie z jednostką dominującą, większość ogólnej liczby głosów w organie stanowiącym, lub
  - c) będącą udziałowcem jednostki zależnej i uprawnioną do powoływania i odwoływania większości członków organów zarządzających, nadzorujących lub administrujących tej jednostki zależnej, lub
  - d) będącą udziałowcem jednostki zależnej, której więcej niż połowę składu organów zarządzających, nadzorujących lub administrujących w poprzednim roku obrotowym, w ciągu bieżącego roku obrotowego i do czasu sporządzenia sprawozdania finansowego za bieżący rok obrotowy stanowią osoby powołane do pełnienia tych funkcji w rezultacie wykonywania przez jednostkę dominującą prawa głosu w organach tej jednostki zależnej, chyba że inna jednostka lub osoba ma w stosunku do tej jednostki zależnej prawa, o których mowa w lit. a, c lub e, lub
  - e) będącą udziałowcem jednostki zależnej i uprawnioną do kierowania polityką finansową i operacyjną tej jednostki zależnej, na podstawie umowy zawartej z tą jednostką zależną albo statutu lub umowy tej jednostki zależnej.

- **Przez zaangażowanie w kapitale** – rozumie się jakikolwiek udział w kapitale innej jednostki, mający charakter trwałego powiązania; trwałe powiązanie występuje zawsze w przypadku nabycia, zakupu lub pozyskania w innej formie udziału w kapitale jednostki stowarzyszonej, chyba że zbycie udziału w krótkim okresie od dnia jego nabycia, zakupu lub pozyskania w innej formie jest wysoce prawdopodobne, poprzez zawarcie umowy lub podjęcie innych aktywnych działań dotyczących zbycia;”
- **Przez znaczącego inwestora** – rozumie się jednostkę będącą spółką handlową lub przedsiębiorstwem państwowym, która posiada zaangażowanie w kapitale innej jednostki i wywiera znaczący wpływ na tę jednostkę;”
- **Przez jednostkę stowarzyszoną** – rozumie się jednostkę będącą spółką handlową lub podmiotem utworzonym i działającym zgodnie z przepisami obcego prawa handlowego, w której znaczący inwestor posiada zaangażowanie w kapitale, oraz na którą wywiera znaczący wpływ;”
- **Przez jednostki powiązane** – rozumie się dwie lub więcej jednostek wchodzących w skład danej grupy kapitałowej.

Wpływ na politykę finansową i operacyjną innej jednostki nie zależy tylko od liczby posiadanych w niej udziałów.

Stopień wpływu można określić umownie lub może on wynikać z działalności prowadzonej między spółkami.



Zależność	Rodzaje jednostki	Definicja
<b>Jednostka dominująca</b>		Spółka handlowa lub przedsiębiorstwo państwowe, sprawujące kontrolę nad inną jednostką.
	Jednostka dominująca wyższego szczebla	Spółka handlowa lub przedsiębiorstwo państwowe, które są jednostką dominującą w stosunku do jednostki dominującej niższego szczebla.
	Jednostka dominująca niższego szczebla	Spółka handlowa, która jest jednocześnie spółką zależną od innej spółki handlowej lub przedsiębiorstwa państwowego i jednostką dominującą w stosunku do co najmniej jednej spółki handlowej.
	Wspólnik jednostki współzależnej	Spółka handlowa lub przedsiębiorstwo państwowe, sprawujące wraz z innymi udziałowcami współkontrolę nad jednostką współzależną.
Jednostka podporządkowana	Jednostka zależna	Jednostka będąca spółką handlową lub podmiotem utworzonym i działającym zgodnie z przepisami obcego prawa handlowego, kontrolowaną przez jednostkę dominującą.
Jednostka podporządkowana	Jednostka współzależna	Jednostka, która jest współkontrolowana przez wspólników, na podstawie zawartej pomiędzy nimi umowy, umowy spółki, bądź statutu.
Znaczący inwestor		Spółka handlowa lub przedsiębiorstwo państwowe, posiadająca w innej jednostce – nie będącej spółką zależną- nie mniej niż 20 % głosów w organie stanowiącym tej jednostki i wywierająca znaczący wpływ na tę jednostkę.
Jednostka podporządkowana	Jednostka stowarzyszona	<i>Jednostka będąca spółką handlową lub podmiotem utworzonym i działającym zgodnie z przepisami obcego prawa handlowego, na którą znaczący inwestor wywiera znaczący wpływ.</i>